

Complexnummer: 519944

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Koninklijke Verenigde Leder BV

Aantal complexonderdelen

6

Monumentnummers van complexonderdelen

519945, 519947, 519948, 519950, 519951, 519953

Woonplaats

Oisterwijk

Gemeente

Oisterwijk

Provincie

Noord-Brabant

Locatie van het hoofdobject

Almystraat 10 A, 5061 PA te Oisterwijk

Complexomschrijving

Inleiding.

Ten noorden van de spoorlijn Tilburg-Boxtel is op een steenworp afstand van het centrum van Oisterwijk gelegen de 'N.V. Lederfabriek Oisterwijk', thans geheten de 'Koninklijke Verenigde Leder B.V.' De grote vraag naar leer, alsmede de gunstige infrastructurele ligging van het terrein aan uitvalsweg en spoorweg deden Chris van der Aa en Jan Vermetten op 27 oktober 1916 besluiten in Oisterwijk een leerfabriek op te richten volgens de destijds modernste productiemethoden. Met gebruikmaking van het toen revolutionaire chroomlooiingsproces wilde men kalfsleer, lakleer en suèdekalfsleer produceren.

De fabriek ligt aan de Almystraat, een afkorting van 'Amsterdamse Ledermaatschappij', verwijzend naar het bedrijf dat de fabriek in Oisterwijk in 1920 overnam. In de jaren twintig van de 20ste eeuw maakte de fabriek een snelle groei door, hetgeen geleid heeft tot veranderingen in de bestaande structuren en de totstandkoming van nieuwe gebouwen. Op het terrein werd een spoorwegnet aangelegd, zodat goederen per spoor konden worden aan- en afgevoerd. Begin jaren dertig van de 20ste eeuw was de fabriek de grootste overlederfabriek van Europa, en ondanks de slechte economische situatie wist de fabriek een vooraanstaande plaats op ledergebied te behouden. Ten behoeve van de veiligheid en het welbevinden van personeel en bedrijf werden door een vooruitstrevende bedrijfsleiding diverse voorzieningen getroffen. Zo waren er onder andere een eigen Rode Kruisinrichting met ongevallendienst, een op het terrein gehuisveste eigen bedrijfsbrandweer, een eigen bedrijfsturnhal, een sportpark met voetbalclub en goedkope woningbouw voor de arbeiders van de fabriek. De voor bescherming in aanmerking komende objecten zijn in de loop der jaren door drie verschillende architecten gebouwd; Henri Biggelaar, de Duitse architect Fr. Hildner en O. Triebel. Voor het ontwerp van

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

de diverse onderdelen vormden rationalistische uitgangspunten over het algemeen de basis. Stilistisch zijn invloeden herkenbaar uit het Traditionalisme, het (Kubistisch) Expressionisme en het Functionalisme.

Omschrijving.

Voor bescherming komen zes onderdelen in aanmerking: allereerst het oudste gebouw, dat oorspronkelijk voornamelijk als MAGAZIJN diende met daarin een KANTOORGEBOUW, KANTINE en KLEEDGELEGENHEID uit 1918-1921 (1). Dit gebouw bevindt zich in het zuidoostelijke deel van het huidige fabrieksterrein, enigszins teruggelegen van de Almystraat en met de nokrichting loodrecht op deze straat. Ten tweede het MACHINEGEBOUW met KETELHUIS (2). Dit object dateert uit 1924 en vormt het meest noordelijk gelegen onderdeel van het te beschermen fabriekscomplex. Ten derde een deel van de grote U-vormige PRODUCTIEHAL/DROGERIJ/MAGAZIJN met voormalig KANTOORGEBOUW uit 1924-1925 (3), centraal gelegen op het terrein. Vervolgens de in het zuidwesten, pal naast de Almystraat gelegen voormalige BRANDWEERGARAGE uit 1925 (4). Verder het hier vlak achter gelegen KANTOORGEBOUW met MAGAZIJN uit de jaren 1924-1928 (5). Dit gebouw ligt grotendeels met de gevel evenwijdig aan de Almystraat. Ten slotte het GEDENKTEKEN uit 1941 (6), dat zich op een grasveldje aan de Almystraat bevindt, vlak voor de kopgevel van object 1. De gebouwen zijn vandaag de dag gesitueerd op het, sinds eind 2001 niet meer in gebruik zijnde, voormalige bedrijfsterrein, dat overigens als terrein buiten de bescherming valt.

Waardering.

Het complex is van algemeen belang omdat het cultuurhistorische waarden bezit. Het vormt een bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische ontwikkeling. De fabriek, de grootste in Europa in de jaren dertig van de 20ste eeuw, illustreert de ontwikkeling van de onder invloed van de Eerste Wereldoorlog explosief gegroeide lederindustrie. De talrijke voorzieningen die de bedrijfsleiding voor het welbevinden en de veiligheid van het eigen personeel had getroffen, illustreren het pionierskarakter van het bedrijf. Verder is het complex in industrieel-archeologisch opzicht van belang als een bijzondere uitdrukking van een technische en typologische ontwikkeling, daar het een goed beeld geeft van een gefaseerd uitgebreide, in de kern traditionele leerfabriek. Voorts bezit het complex architectuurhistorische waarden. Het is van belang voor de geschiedenis van de architectuur en de bouwtechniek, op grond van de grote verscheidenheid aan in de diverse objecten toegepaste constructietechnieken en gehanteerde stijlvormen. Verder is het complex van bijzonder belang voor het oeuvre van de verscheidene betrokken architecten. Het complex bezit ook ensemblewaarden. De situering is van belang daar het fabrieksterrein van invloed is op de ontwikkeling van de dorpskern. Verder is de historisch-ruimtelijke relatie met wegen en spoorweg -waarbij treinen over het terrein reden- van belang. Tot slot heeft de fabriek zeldzaamheidswaarde. Het complex is van belang vanwege de bouwtechnische, typologische en functionele zeldzaamheid.

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 519945

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	30 september 2002
Kadaster deel/nr	82641/196

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Oisterwijk	Oisterwijk	Noord-Brabant

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Oisterwijk	A			7569

Omschrijving**

Inleiding.

In het zuidoostelijke deel van het terrein bevindt zich het oudste gebouw van de fabriek, bestaand uit twee gekoppelde bouwlichamen. Het dateert uit de jaren 1918-1921 en werd ontworpen door architect Henri Biggelaar.

Het betreft hier een tweelaags gebouw onder een zadeldak uit 1918, waarin zich een MAGAZIJN bevond met daarin een KANTOORGEBOUW, een KLEEDGELEGENHEID en een KANTINE. In 1921 werd daar een eenlaags bouwvolume aan vastgebouwd dat eveneens als MAGAZIJN en KANTOORGEBOUW ging dienen.

De voorgevel, aan de zuidkant, ligt aan een klein grasveld. Alle vier de gevels van het gebouw liggen vrij. Het gebouw is opgetrokken in een zakelijke stijl die elementen vertoont van het Traditionalisme met een enkel - uit latere tijd daterend - expressionistisch detail. In het in 1918 gebouwde deel bevond zich oorspronkelijk in de voorgevel een kantoorgedeelte. De overige vertrekken waren opslagplaatsen van leder, huiden en chemicaliën. Aan de achterzijde bevond zich een kleedkamer voor het personeel en een schaftlokaal. De functie-indeling van de aanbouw uit 1921 kwam hiermee grotendeels overeen. Aan de zuidzijde kantoortrekken en aan de noordzijde magazijnen. De voorgevel is in later tijd nieuw opgemetseld. De vensters en deuren (met oorspronkelijk hijsluiken op de verdieping) zijn vervangen. De kleine schoorsteen aan de zuidzijde is verdwenen. Om tegemoet te kunnen komen aan de in de loop der jaren veranderde functie-eisen is het gebouw op diverse plaatsen enigszins gewijzigd (nieuwe toegangspoorten, vensters dichtgemetseld, etc.). In het gebouw is nu de bedrijfskantine gevestigd. Verschillende ruimten worden nog voor opslag gebruikt.

Omschrijving.

Op een rechthoekige plattegrond liggen twee gekoppelde bouwlichamen. Aan de oostzijde een tweelaags bouwvolume onder een zadeldak met muldenpannen. Topgevels bekronen de voor- en achterzijde van het pand. De zijgevels worden onder het dak afgesloten met een bakgoot op klossen. Op het dak een kleine schoorsteen en op het rechterdakschild aan de achtergevel een tot net onder de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

topgevel oprijzende daktoren. In de dakschilden verschillende klappaampjes. Aan de westzijde een eenlaags bouwvolume onder een plat dak afgedekt met bitumen. In het dak vier -later afgeplatte- daklichten. Het gebouw heeft dragende bakstenen muren waarvan de travee-indeling bepaald wordt door het inwendige ijzerskelet met breedflens profielijzers. Houten secundaire balken en vloerdelen vormen de vloeren. Op de vernieuwde voorgevel na is het gebouw opgetrokken met een uit België afkomstige oranjekleurige baksteen in diverse kleurschakeringen, gemetseld in Vlaams verband. De symmetrische voorgevel, nieuw opgemetseld in een donkerbruine steen in kruisverband, telt op de begane grond vijf traveeën met nieuwe 1-ruitsvensters met een klappaam erboven onder een strek. Bij het tweelaagse bouwvolume repeteren deze vensters zich in de tweede bouwlaag en in het gevelveld sluit een identiek venster de gevel af. Licht uitkragend metselwerk omlijst de voorgevel en geveltop, bij de afgeplatte en met natuursteen beklede tuitgevel met een klimmende lijst. In de gevel een achttal muurankers.

De achtergevel is op de begane grond overeenkomstig ingedeeld. Aan weerszijden van de deur zitten openslaande houten 6-ruits ramen met 2-ruits klapparamen erboven. De meeste vensters hebben een bakstenen afzaat. In het eenlaagse bouwvolume bevindt zich een mogelijk latere, met profielijzer overspannen poort met een dubbele beglaasde deur en daarnaast een vast raam met 8-ruitsbovenlicht. Op de verdieping twee klappaampjes. Het silhouet van de tuitgevel wordt doorbroken door de daktoren. In de muur diverse muurankers.

De oostelijke rechterzijgevel bestaat uit negen ongelijke traveeën, gedeeltelijk overeenkomend met de spaarnissen die ontstaan doordat de gevel is verdikt op die plaatsen waar het inwendige profielijzer in het muurwerk rust. In de gevel zijn deuren, poorten en vele typerende vensters ingebouwd. De toegangen liggen in het verlengde van de toegangen van de belendende ververij. Op de begane grond twee deuren, waarvan één op expressionistische wijze wordt omlijst en gedecoreerd met geometrisch houten raamwerk, siermetselwerk en ijzerwerk, waarschijnlijk rond 1925 in de gevel ingebouwd. Verder twee poorten hangend aan een rolconstructie, met respectievelijk een tweedelige en ééndelige poortdeur. Op de verdiepingslaag in de tweede travee een kruiskozijn met in elk kozijnvak een houten 16-ruits raam. In de derde travee een dubbel houten luik met beweegbare schoepen als zonwering en voor ventilatie.

Volgens de ontwerptekeningen van Biggelaar was het oorspronkelijk de bedoeling de gehele bovenverdieping van deze luiken te voorzien. Of dit in eerste instantie ook is gebeurd is onzeker, maar gezien het gebruik van het gebouw als lederopslagplaats kan dit zeker mogelijk zijn geweest. Verder vaste houten 16-ruitsramen met 16-ruits tuimelramen of vaste 16-ruitsramen erboven. Onder de ramen een bakstenen afzaat. Overigens in de gevel onder andere vaste ramen met 8-ruits klappaam erboven en 16-ruits stolpramen. In de laatste travee aan de zuidzijde bevindt zich de daktoren, alwaar zich in de derde bouwlaag een hijsluik bevindt. In de gevel diverse muurankers. Ook de westelijke linkergevel wordt opgedeeld in negen ongelijke traveeën. Op de verdieping bevinden zich in de spaarnissen veel verschillende vensters, zoals 32-ruitsvensters met 32-ruits bovenlichten. In de gevel diverse muurankers. Op de begane grond (onderdeel van het eenlaagse bouwvolume) vallen met name de centrale traveeën op, waarin de muurnissen door middel van profielijzers geheel geopend worden voor grote raampartijen. De ramen in deze gevel zijn gedeeltelijk voorzien van houten rolluiken.

Waardering

Het object is van algemeen belang omdat het als oudste (en nog in gebruik zijnde) onderdeel binnen het hele fabriekscomplex een grote cultuurhistorische waarde bezit. Het is van belang als vroege manifestatie van een sociaal-economische ontwikkeling, de opkomende leerindustrie tijdens de Eerste Wereldoorlog. Verder is het object van industrieel-archeologisch belang als een bijzondere

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

uitdrukking van een technische en typologische ontwikkeling. Het gebouw geeft een goede indruk van de functionele opzet van een kleine, compacte leerfabriek uit het begin van de twintigste eeuw.

Het object bezit ook een architectuurhistorische waarde op grond van de toegepaste constructietechniek en de gehanteerde stijlform. Verder zijn de ensemblewaarden van belang. Het object is onderdeel van een groter geheel dat van nationaal belang is.

Hoofdcategorie

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen

Subcategorie

Opslag

Functie

Magazijn

Monumentnummer*: 519947

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	30 september 2002
Kadaster deel/nr	82642/9

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Oisterwijk	Oisterwijk	Noord-Brabant

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Oisterwijk	A			7755
Oisterwijk	A			5966

Omschrijving**

Inleiding

Het MACHINEGEBOUW met KETELHUIS is gelegen aan de achterzijde van het bedrijfsterrein van de Koninklijke Verenigde Leder BV, links van het nathuis/huidenmagazijn uit ca. 1950. Het machinehuis dateert uit 1924 en is opgetrokken in een traditioneel ambachtelijke vormtaal, naar ontwerp van de Duitse architect F. Hildner. Links van het ketelhuis ligt de fabrieksschoorsteen. Het ketelhuis biedt thans plaats aan gasturbines, in het machinehuis bevindt zich nog een draaistroomgenerator met stoommachine van de leerfabriek uit 1925.

Omschrijving

Het eenlaags, onderkelderde pand heeft een globaal rechthoekige plattegrond en bestaat uit twee onderdelen: Aan de voorzijde het machinehuis onder een gebogen dak, aan de achterzijde het wat bredere ketelhuis onder zadeldak met 'lichtbeuk'. Aan de westelijke zijde is het machinegebouw voorzien van twee eenlaags aanbouwen: aan de voorzijde een L-vormige aanbouw (waarvan het meest westelijke gedeelte, bestemd voor de electriciteitskasten, van recente datum is). Hierin waren een machinistenkamer en een magazijn ondergebracht. Aan de achterzijde van de westelijke gevel bevindt zich aan het ketelhuis een aanbouw met rechthoekige plattegrond. Direct links hiervan bevindt zich de fabrieksschoorsteen. Een torentje boven de eerste aanbouw geeft het machinehuis een monumentaal aanzien. Dit torentje heeft een uitkragend tentdakje, met een bitumineuze bedekking. De daken van machine- en ketelhuis worden ondersteund door ijzeren vakwerkspanten. De gevels zijn opgetrokken in baksteen in kruisverband met een fries van verticaal gemetselde bakstenen langs de bovenrand. De voorgevel van het machinehuis was oorspronkelijk voorzien van twee openslaande paneeldeuren met rondboogvensters als bovenlicht, die later werden vervangen door recht afgesloten vensters, waarbij de boogvelden werden dichtgemetseld. Hieronder twee kelderramen. Aan beide uiteinden wordt de voorgevel geaccentueerd door pilasters/lisenen. De segmentboogvormige afsluiting van deze gevel wordt omlijst door een rollaag. In het midden van de segmentboogvormige gevelbeëindiging zijn twee oculi aangebracht: de bovenste hiervan is dichtgemetseld.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De oostelijke zijgevel van het machinegebouw telt vijf vensterassen met spaarnissen. In de vier meest linkse vensterassen zijn ter hoogte van de machinehal hoge rondboogramen en ter hoogte van de onderruimte lage keldervensters aangebracht. De meest rechtse vensteras ligt gedeeltelijk achter een eenlaags aanbouw, waarin de ingang voor het machinehuis en het ketelhuis ligt. Deze ingang is via een trapje langs de rechterzijgevel van het machinegebouw toegankelijk. De gevel van het ketelhuis heeft eveneens een indeling met spaarnissen, voorzien van langgerekte verticale 30-ruits vensters. Daartussen bevonden zich oorspronkelijk drie schuifdeuren met meerruits bovenlichten: de middelste hiervan is nu echter dichtgemetseld en vervangen door een kleinere deur. Boven de L-vormige aanbouw in de linkerzijgevel is de machinehal voorzien van drie boogvormige vensters. In de toren boven de aanbouw waren oorspronkelijk onder het dak aan alle zijden verticale meerruits vensters aangebracht, die later echter zijn dichtgemetseld. Hieronder is de torenmuur van een rollaag voorzien. In de zuidzijde van de toren bevindt zich onder deze rollaag een dertigruits venster en aan de westzijde een spaarnis. In de linkerzijgevel van het ketelhuis zijn evenals in de rechtergevel hoge, 30-ruits vensters met ijzeren roedenverdeling tussen spaarnissen aangebracht. In het midden van deze gevel bevindt zich een brede doorgang met schuifdeur.

De tweede aanbouw in de linkerzijgevel van het ketelhuis, aan de achterzijde, is voorzien van drie vensternissen met daarin rechthoekige 36-ruitsvensters met ijzeren roeden. De achtergevel van het ketelhuis heeft rechts twee 36-ruits vensters, links hiervan een smal verticaal venster. Het inwendige van het machinegebouw is goed bewaard gebleven. De wanden zijn voorzien van een lambrisering van gele geglazuurde tegels met een bovenrand van zwarte tegels en een zwart-witte sierrand. De wanden zijn versierd met schilderingen, waarin o.a. een leerlooier voor een wereldbol en een kalf worden voorgesteld. Het machinehuis biedt plaats aan een grote draaistroomgenerator met stoommachine uit 1925, vervaardigd door de firma S.E.M. Thomson - Houston et Carels uit Gent. Langs de lange wanden van het machinehuis zijn aan weerszijden een aantal betonnen kolommen aangebracht, waarop een rolwerk voor loopkraan van de stoommachine rust. Onder het machinehuis bevindt zich een machinekelder.

Waardering

Het object is van algemeen belang en bezit cultuurhistorische waarde als uitdrukking van een typologische ontwikkeling en heeft als onderdeel van het Koninklijke Verenigde Ledercomplex bijzondere waarde als illustratie van een sociaal-economische ontwikkeling. Het object bezit ensemblewaarde als essentieel onderdeel van een groter geheel dat van cultuurhistorisch belang is. Voorts is het object van belang vanwege de relatief grote gaafheid, met name van het interieur, waarin nog een oorspronkelijke draaistroomgenerator met stoommachine aanwezig is en door de aanwezigheid van een nog gave fabrieksschoorsteen direct naast het ketelhuis.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Machinegebouw(M)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 519948

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	30 september 2002
Kadaster deel/nr	82644/67

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Oisterwijk	Oisterwijk	Noord-Brabant

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Oisterwijk	A			7751
Oisterwijk	A			7753
Oisterwijk	A			7762
Oisterwijk	A			8110

*Omschrijving***

Inleiding

De PRODUKTIEHAL/DROGERIJ/MAGAZIJN met voormalig KANTOORGEBOUW staat achter het huidige kantoorgebouw van de Koninklijke Verenigde Leder B.V. langs de Almystraat en links van de oude leerlooierij uit 1917. Het gebouw werd omstreeks 1924 opgetrokken in een sobere, zakelijke stijl met eenvoudige baksteenornamenten, naar ontwerp van de architect Fr. Hildner. Het gebouw huisvestte de afwerkingsruimten, de drogerij, een ledermagazijn en de kantoren van de leerfabriek. De kantoorfunctie verdween waarschijnlijk in 1928, toen langs de Almystraat een nieuw kantoorgebouw voor de fabriek werd gebouwd. De produktiehal/drogerij is later via de oostvleugel met een treindoorgang (zie omschrijving onderdeel E) verbonden met het kantoorgebouw aan de Almystraat. In het gebouw bevond de drogerij zich waarschijnlijk op de bovenverdieping, op de overige verdiepingen waren de afdelingen voor de afwerking van het leer gevestigd. De kantoren en het leermagazijn bevonden zich in de oostelijke vleugel. De binnenplaats van het U-vormige gebouw is dichtgebouwd met een eenlaags aanbouw voor de huidige drogerij/uitzetterij. Onder de bescherming valt alleen een deel van de oostvleugel, vanuit het zuiden gezien tot en met de toren uit 1924-1925, die naast de treindoorgang staat. Deze oostvleugel sluit in het zuiden aan op het kantoorgebouw aan de Almystraat.

Omschrijving

De bakstenen oostvleugel telt drie bouwlagen onder een plat dak en bevat o.m. de hoofdingang met trappenhuis (enigszins naar voren springend, ter breedte van drie assen) met links en rechts een identiek ingedeelde gevelpartij ter breedte van twee assen, waarbij tegen de rechtergevelpartij een zes assen breed bouwvolume is opgetrokken met daarin op de begane grond de treindoorgang en op de twee verdiepingen twee series van zes vensters boven elkaar. Tegen het zes assen brede bouwvolume is een bakstenen toren met een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

plat dak gebouwd.

Waardering

De bakstenen oostvleugel uit circa 1924 op het KVL-complex met o.m. hoofdingang, trappenhuis, treindoorgang en aangebouwde toren vertegenwoordigt algemeen belang wegens: de ouderdom; de betekenis voor de sociaal-economische ontwikkeling, met name als manifestatie van de opkomst van de lederindustrie; de industrieel-archeologische waarde en als bouwkundig onderdeel van het KVL-complex alsook wegens de historisch-ruimtelijke relatie tussen de bebouwing en het, tot op het fabrieksterrein doorgetrokken, spoorwegnet; de zeldzaamheidswaarde, met aspecten van bouwtechnische, typologische en functionele aard.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Productiehal

Monumentnummer*: 519950

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	30 september 2002
Kadaster deel/nr	82644/58

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Oisterwijk	Oisterwijk	Noord-Brabant

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Oisterwijk	A			7760

Omschrijving**

Inleiding

In de zuidwestelijke hoek van het fabrieksterrein ligt de voormalige BRANDWEERGARAGE, gebouwd aan de hand van een ontwerp uit 1925. Volgens de overlevering was een brand in een van de voorraadmagazijnen aanleiding tot de bouw van dit 'brandspuithuis' en later tot de oprichting van een eigen bedrijfsbrandweer op 12 augustus 1928. Elders op het terrein werd in later tijd een houten oefentoren gebouwd voor de bedrijfsbrandweer.

De gevels liggen geheel vrij op het terrein. De zuidgevel grenst aan de Almystraat en het gebouw ligt met de nokrichting evenwijdig aan deze straat. De garage is gebouwd door architect O. Triebel uit Oisterwijk en is opgetrokken in een stijl die elementen bevat van het Expressionisme. Stilistisch zijn er overeenkomsten aan te wijzen met het nieuwe kantoorgebouw uit dezelfde periode.

Omschrijving

De garage telt één bouwlaag onder een schilddak met geknikte dakvoet en heeft een rechthoekige plattegrond. Het interieur bestaat uit slechts één ruimte. Op het dak bitumineuze materialen in maasdekking. Het dakluik in het westelijke dakschild is gedicht. Het gebouw is van steen, beton, hout en ijzer. De constructie bestaat uit dragende bakstenen muren in combinatie met betonnen balken en zolderplaten waarboven zich een houten kap bevindt. De binten hiervan zijn verankerd aan de betonplaat. Onderlangs de bakstenen gevelmuren, gemetseld in kruisverband, loopt een plint. Aan de bovenkant worden de gevels beëindigd met een flink dakoverstek ondersteund door klossen. Hieraan is met ijzeren gootbeugels een mastgoot bevestigd. Op de hoeken geblokte hoekpilasters. De west- en oostgevel bestaan uit twee traveeën. De meest noordelijke travee is in beide gevels voorzien van een grote vierkante inrijpoort onder een strek met decoratief gemetselde sluitsteen. In elke poort zitten gedeelde, houten deuren met ramen die betraald zijn met geometrisch sierijzerwerk. In de meest zuidelijke travee zit in beide gevels een (waarschijnlijk nieuw) 8-ruits houten stolpraam onder een strek met decoratief gemetselde sluitsteen en met een bakstenen afzaat.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Volgens de bouwtekeningen was ook in deze travee zowel in de west- als in de oostgevel een inrijpoort gepland. Het is echter onzeker of deze ook daadwerkelijk zijn uitgevoerd en nadien verwijderd danwel nooit gerealiseerd. In de noordoosthoek bevinden zich bovenin nog de (restanten van de) originele overhoeks geplaatste lichtarmaturen. De noord- en zuidgevel bestaan uit vier traveeën. Per travee begint boven de plint een licht terugwijkende spaarnis waarin zich telkens bovenin een dito stolpraam bevindt als in de west- en oostgevel. De decoratief gemetselde sluitsteen boven het raam reikt tot het dakoverstek.

Waardering

Het object is van algemeen belang omdat het een cultuurhistorische waarde vertegenwoordigt. Het illustreert het pionierskarakter van de bedrijfsleiding in sociaal-economisch opzicht; ten behoeve van de veiligheid en het welbevinden van personeel en bedrijf werden diverse voorzieningen getroffen op of net buiten het fabrieksterrein. Verder is het object van belang wegens de architectonische gaafheid. Tot slot bezit het object ensemblewaarden, daar het onderdeel is van een groter geheel dat van nationaal belang is.

Hoofdcategorie

Bestuursgebouwen, rechtsgebouwen en overheidsgebouwen

Subcategorie

Overheidsgebouw

Functie

Brandweergarage

Monumentnummer*: 519951

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	30 september 2002
Kadaster deel/nr	82644/36

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Oisterwijk	Oisterwijk	Noord-Brabant

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Oisterwijk	A			7762

Omschrijving**

Inleiding

Het KANTOORGEBOUW met MAGAZIJN is gelegen langs de Almystraat, aan de voorzijde van het fabrieksterrein van de Koninklijke Verenigde Leder BV. Het is opgetrokken in een zakelijke stijl met expressionistische baksteenornamenten, naar ontwerp van de architect F. Hildner. Het gebouw waarin de kantoren en de opslagruimtes van de leerfabriek waren ondergebracht werd in twee bouwfases gerealiseerd. Circa 1924 werd een tweelaags gebouw met laadperron voor de opslag van huiden gebouwd. Rond 1928 werd het kantoorgedeelte van de leerfabriek hieraan vastgebouwd en werd het magazijn met een extra verdieping verhoogd. Thans huisvest de begane grondverdieping van het kantoorgebouw nog de kantoren van de Koninklijke Verenigde Leder BV, de bovenverdiepingen van het kantoorgebouw en het magazijn staan gedeeltelijk leeg en worden gedeeltelijk verhuurd aan andere bedrijven.

Omschrijving

Het gebouw heeft een langgerekte L-vormige plattegrond, bestaande uit een langgerekte vleugel langs de Almystraat en een korte vleugel die hier dwars op staat. Het telt drie bouwlagen onder een plat dak. Zowel in de korte vleugel als in het midden van de vleugel langs de Almystraat is een doorgang voor treinen aangelegd. De gevels van het gebouw zijn opgetrokken in baksteen. Inwendig heeft het een betonconstructie van gewapend betonnen kolommen, balken en vloerplaten. In het kantoorgebouw worden de gevels aan de bovenzijde afgesloten door een tandlijst, boven de tweede verdieping door een waterlijst met daaronder een tandlijst. In het magazijn gedeelte is een rollaag boven de vensters van de tweede bouwlaag aangebracht en een betonnen lijst onder de licht overstekende dakrand. De hoofdingang van het magazijn bevindt zich in de korte westelijke zijde van het gebouw, de hoofdingang voor de kantoren in de tegenoverliggende korte zijde. Rechts van deze kantooringang, bevindt zich één van de twee boogvormige doorgangen voor treinen, leidend naar de produktiehallen achter het kantoorgebouw. Het magazijn heeft aan voor- en achterzijde een travee-indeling waarbinnen per verdieping telkens twee driedelige gekoppelde vijftienruits vensters met ijzeren roeden in spaarnissen zijn aangebracht, met uitzondering van de door twee lisenen afgesloten buitenste travee, die is voorzien van drie dertigruits vensters in

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

spaanissen. De kopgevel van het magazijn bestaat uit drie traveeën tussen lisenen: een smalle middentravee met aan weerszijden bredere traveeën. Boven de meest rechtse travee bevindt zich een hogere uitbouw voor de goederenlift, die aan de buitenzijde via een stalen liftdeur toegankelijk is. Langs de kopgevel en de eerste drie traveeën van de voorgevel van het magazijn loopt een betonnen laadperron met overkapping.

Het kantoorgedeelte is aan alle zijden voorzien van vrij smalle spaanissen, waarbinnen op de begane grond 24-ruits vensters met ijzeren roedenverdeling zijn aangebracht, op de bovenverdiepingen kleinere 20-ruits vensters. In de borstweringen van de eerste verdieping is een ruitvormige baksteendecoratie aangebracht. De oostelijke korte gevel bestaat uit vier traveeën: in de meest rechtse bevindt zich de brede treinpoort, de overige drie traveeën vormen de kopgevel van het kantoorgebouw. De vensterindeling in deze kopgevel is identiek aan die in de lange gevels van het kantoorgebouw. In de middelste, risalende travee bevinden zich de hoofdingang voor de kantoren, met daarachter de hal en het trappenhuis: deze partij is voorzien van rijk decoratief metselwerk. De hoofdingang ligt in een portiek waarin een siermetselverband is toegepast. Boven deze portiek is het risalende muurgedeelte voorzien van een bakstenen waterlijst met daaronder een dubbele tandlijst. Op de eerste verdieping zijn ter hoogte van het trappenhuis drie hoge glas-in-loodvensters aangebracht.

Daarboven bevinden zich ter hoogte van de bovenverdieping drie eenvoudiger 20-ruits vensters. Deze vensters liggen in spaanissen en zijn aan de bovenzijde voorzien van sluitstenen in decoratief baksteenmetselwerk. In de borstwering onder de bovenste drie vensters zijn opnieuw ruitvormige baksteenornamenten ingemetseld. Aan weerszijden van de korfboogvormige treinpoort zijn ronboogvensters met bakstenen sluitsteen aangebracht. De pijlers waarop de korfboog van de treinpoort rust zijn voorzien van siermetselwerk met uitspringende lagen en worden aan de bovenzijde afgesloten door een sterk uitkragende lijst. In het interieur zijn onder meer van belang het trappenhuis met houten balustrades, het glas-in-loodraam van de hand van de Oisterwijkse glazenier Merkelbach uit 1941, waarop o.a. een aantal looiersactiviteiten, een wapenschild en het raadhuis van Oisterwijk zijn afgebeeld. Oorspronkelijke houten deuren en deurlijsten. Beneden in de hal bevindt zich een tegeltableau uit 1922, waarop de leerfabriek zoals die er toentertijd uit zag, is voorgesteld.

Waardering

Het kantoorgebouw met magazijn bezit cultuurhistorische waarden als voorbeeld van een typologische ontwikkeling: vooral het magazijn met betonnen laadperron en de doorgangen voor de trein zijn in verband met de functie bijzonder illustratief. Het gebouw bezit architectuurhistorische waarde door de betonconstructie die van belang is als illustratie voor de geschiedenis van de bouwtechniek, door de plaats van het object in het oeuvre van de architect Hildner en als illustratie van een zakelijke bouwstijl met expressionistische baksteenornamenten. Voorts heeft het object ensemblewaarden door de relatie met de spoorweg, die tot uitdrukking komt in de twee treinpoorten en als essentieel onderdeel van een groter geheel, dat van cultuurhistorische waarde is. Tenslotte is er sprake van een redelijk hoge mate van gaafheid, met name van het exterieur, en typologische en functionele zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen

Subcategorie

Handel en kantoor

Functie

Kantoorgebouw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 519953

Status rijksmonument
Inschrijving register* 30 september 2002
Kadaster deel/nr 82644/28

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Oisterwijk Oisterwijk Noord-Brabant

Locatiennaam Locatieomschrijving
Oisterwijk By Almystraat 10A

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Oisterwijk A 7759

Omschrijving**

Inleiding

Op de zuidoostelijke binnenplaats van het fabriekcomplex bevindt zich op een grasveldje, gelegen tussen de voorgevel van het oude magazijn/kantoor en de Almystraat een GEDENKTEKEN, daterend uit 1941. Het werd door het personeel van de fabriek aangeboden ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan. Het beeldhouwwerk, ontworpen in een stijl verwant aan het sociaal-realisme, is in de loop der jaren sterk verweerd.

Omschrijving

Het rechthoekige grasveldje wordt omzoomd door een lijst met een spiegelboogmotief. Centraal daarop een gebeeldhouwde bolsokkel waarboven een zeshoekige obelisk met om en om aan drie zijden gebeeldhouwde figuren, staand op drie wapenschilden. De figuren, met schort en op klompen, stellen leerlooiers voor, en dragen ieder als attribuut een looiwerktuig bij zich. De afbeeldingen op de wapenschilden verwijzen symbolisch naar Brabant, Amsterdam en het leerlooiersvak. Tussen de wapenschilden zijn koeienkoppen afgebeeld. Het geheel staat op een bolsokkel, voorstellende een wereldbol, met daarin de tekst: 'Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan der koninklijke lederfabriek Oisterwijk N.V. aangeboden door het personeel 27 oktober 1941'. Het tufstenen beeldhouwwerk is opgebouwd uit diverse afzonderlijke delen die later aan elkaar zijn gemetseld. De bolsokkel wordt omgeven door een lage heg.

Waardering

Het object is van algemeen belang omdat het cultuurhistorische waarden bezit. In economisch opzicht illustreert de voorstelling de stevige en vooraanstaande plaats die de Oisterwijkse leerfabriek zich in 25 jaar tijd in Europa heeft verworven. Daarnaast refereert het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

object, geschonken aan de directie, aan het pionierskarakter van de fabriek in sociaal opzicht, getuige de vele voorzieningen die de fabriek voor zijn werknemers had getroffen.

Verder zijn de ensemblewaarden van belang. Het object is onderdeel van een groter geheel dat cultuurhistorisch van (inter-)nationaal belang is.

Hoofdcategorie

Voorwerpen op pleinen en dergelijke

Subcategorie

Gedenkteken(D)

Functie

Gedenkteken(D6)